

De Sijs (*Carduelis spinus*) als mogelijke broedvogel bij Apeldoorn

door

CHR. VAN ORDEN

In de broedtijd is de Sijs een stille en teruggetrokken vogel, geheel anders dan in herfst en winter. Reeds begin maart—half maart ziet men de verandering in het gedrag voltrekken; hoe langer hoe meer gaat de soort over naar het naaldhout (vooral fijnsparren), inplaats van naar het elzenhout.

In Greutel (Apeldoorn-Noord) kan men deze overgang mooi zien, daar de soort hier in alle seizoenen van 't jaar aanwezig is, hoewel in voorjaar en zomer uiteraard veel minder algemeen dan in herfst en winter.

Aan de hand van waarnemingen die schrijver dezes van 1952 tot en met 1958 heeft gedaan, komt hij tot de slotsom dat het zeer aanmerkelijk is, dat de soort daar, gedurende deze jaren heeft gebroed, uitgezonderd wellicht in 1956, in welk jaar weinig observaties werden gedaan. De beste bewijzen, nesten met eieren of jonge vogels, werden echter nog niet verkregen. Wel heeft hij meermalen nestelende Sijzen achtervolgd om zodoende de nestplaats te weten te komen. Deze Sijzen verdwenen tot dusver echter steeds in het Kroondomein en wel vooral in het zogenaamde „Voorpark”, dat door een hekwerk afgesloten is. Van 't gehele Gelderse landschap komt het Kroondomein, vooral het Voorpark, z.i. het best overeen met de buitenlandse broedterreinen. Hier treft men veel fijnsparren en douglassen aan, waartussen veel sprengen stromen en dit laatste is z.i. één van de voornaamste punten, daar de Sijs sprengen of beekjes in zijn broedgebied prefereert.

In Greutel zijn vooral de bronnetjes van de Meibeek een goed waarnemingsgebied voor Sijzen in voorjaar en zomer. Hier komen zij geregeld drinken, evenals andere vogelsoorten. Vrijwel alle waarnemingen die konden wijzen op het broeden van de Sijs in de omgeving, zijn dan ook daar gedaan.

Deze waarnemingen zijn:

1952: 16 april. Een paartje bij één van de bronnetjes van de Meibeek. Nadat het paartje zich had gebaad, volgde een copulatie, waarna de vogels wegvlogen.

2 mei: Bij hetzelfde bronnetje weer een copulatie gezien.

6 mei: Het ♀ met nestmateriaal in de richting van het Voorpark zien vliegen.

2 juni: 3 juveniele ex. bij één van de bronnetjes, 2 ex. hadden nog pluïs op hun kop; één van de jongen werd later door een ♀ gevoerd.

1953: 18 april: Bij één van de bronnetjes van de Meibeek een copulerend paartje gezien. Na de copulatie kwamen nog 6 Sijsjes bij het bronnetje, 3 ♀♀ en 3 ♂♂; één van de aankomende ♀♀ ging direct nestmateriaal zoeken op de bemoste stammetjes van de vlieren. Even nadat een deel van de vogels was weggevlogen, liet een Staartmees (*Aegithalos caudatus*) z'n angstroep horen, waarna onmiddellijk ook de overgeblevenen wegvlogen; het nestelende wijfje bleef echter in schrikhouding achter. Na ongeveer een minuut zo te hebben gezeten, ging het verder met het zoeken van nestmateriaal. Toen het genoeg had, verdween het in de richting van het Voorpark.

16 mei: Weer een copulatie gezien bij één van de bronnetjes; na de copulatie gingen beide vogels baden, waarna weer een copulatie volgde. Na deze tweede copulatie nam het ♀ de bedelhouding aan en werd door het ♂ gevoerd.

17 juli: Een vliegvlug jong bij één van de bronnetjes; het had nog pluus op zijn kop. Nadat het had gedronken, werd het door het aankomende ♂ gevoerd.

1954: 28 april: Een paartje bij één van de bronnetjes; net na de aankomst volgde een copulatie. Na de copulatie werd het ♀ door het ♂ gevoerd, nadat het de bedelhouding had aangenomen.

29 april, 1 mei, 2 mei, 6 mei en 7 mei 1954: Steeds een Sijsje met nestmateriaal in de richting van het Voorpark zien verdwijnen; het nestmateriaal was in al deze gevallen het mos, dat groeide op de vlierstammetjes.

17 mei: 4 adulte ex (3 ♀♀ en 1 ♂) bij één van de bronnetjes.

28 mei 1954: een paartje met 4 jongen, géén der jongen had meer pluus op z'n kop. Eén van de jongen werd na herhaalde bedelbewegingen door het ♂ gevoerd; het ♀ ging meteen drinken.

1 juni: Een ♀ met een jong bij één van de bronnetjes; het jong had geen pluus meer op zijn kop.

1955: 13 april: Bij één van de bronnetjes 8 ex. (5 ♂♂ en 3 ♀♀); nadat 4 ♂♂ en 2 ♀♀ waren weggevlogen, bleef er een paartje over. Het ♀ werd even na het wegvliegen van de andere ex. door het ♂ gevoerd; hierna volgde een copulatie, waarna ze weg vlogen.

19 april: Nestelend ♀ bij één van de bronnetjes; nestmateriaal was het mos dat op de vlierstammetjes groeide. Even voordat het ♀ wegvloog, voegde het ♂ zich bij haar. Toen het ♀ wegvloog, trachtte het ♂ haar terug te lokken; toen dat niet hielp, verdween ook hij in de richting van het Voorpark.

22 april: Weer een nestelend ♀ bij één van de bronnetjes van de Meibeek.

15 mei: Een paartje met 2 jongen, 1 jong had nog pluus op zijn kop (bronnetjes van de Meibeek).

17- 19- 20 mei: Steeds een juveniele Sijs bij één van de bronnetjes; op 19 mei werd hij gevoerd door het ♂.

1956: 16 april: Een copulatie bij één van de bronnetjes, daarna werd het ♀ door het ♂ gevoerd, waarna nog een copulatie volgde.

17 april: Nestelend ♀ bij één van de bronnetjes. Het scharrelde steeds tussen afgestorven brandnetels van het vorige jaar, vanwaar het nestmateriaal haalde; het materiaal leek me het meest op mos. Zeker 4 keer haalde het steeds van dezelfde plaats nestmateriaal, om steeds in dezelfde richting te verdwijnen. Na deze waarneming gedurende 3 maanden geen observaties aldaar gedaan; was toen daartoe niet in de gelegenheid.

1957: 11 april: Reeds een copulatie gezien bij één van de bronnetjes.

18 april: 3 (!) Nestelende ♀♀ gezien bij één van de bronnetjes van de Meibeek. Eerst scharrelde één ♀ tussen de afgestorven brandnetels van het voorgaande jaar, waarna het, met mos in haar bek, wegvloog in de richting van het Voorpark. Daarna kwamen praktisch tegelijkertijd 2 ♀♀ en één ♂ naar het bronnetje; de tijd die lag tussen het vertrek van het eerste ♀ en de aankomst van de 3 andere vogels, was circa 10 seconden, zodat het me sterk lijkt, dat het weggevlogen ♀ één van de 3 aankomende vogels is geweest. Bovendien kwamen de 3 andere vogels uit een andere richting, dan waarin het nestelende ♀ verdwenen was. De aankomende ♀♀ gingen direct nestmateriaal zoeken, beide op de stammetjes van de vlierboompjes; het materiaal was weer mos. Alle drie de vogels verdwenen, nadat de ♀♀ nestmateriaal hadden verzameld, in dezelfde richting van waaruit ze gekomen waren, n.l. in de richting van de z.g.n. Zandhegge.

16 mei: Een paartje bij één van de bronnetjes; het ♂ voerde na het baden het ♀, waarna ze wegvlagen in de richting van 't Voorpark.

18 mei: 1 juveniel ex. bij één van de bronnetjes van de Meibeek; het dier had nog pluiz op de kop.

2 juni: 1 ♀ met 2 jongen bij één van de bronnetjes; 1 jong was nog zó stuntelig in het vliegen, dat ik me afvroeg hoe het diertje de afstand Voorpark—bronnetjes van de Meibeek had afgelegd. Deze afstand is minimaal 100 m. Het andere jong was wat groter, maar had ook nog een flinke hoeveelheid dons op de kop; het vloog echter aanmerkelijk beter, want het kon wel ongeveer 100 m in één ruk afleggen.

1958: 27 april: Een copulatie gezien bij één van de bronnetjes.

3 mei: Een paartje bij één van de bronnetjes; het ♀ was aan het nestmateriaal verzamelen.

10 mei: Zeker 8 adulte ex. bij één van de bronnetjes; 3 copulaties gezien. 1 ♂ was geregeld nestmateriaal aan het verzamelen, wat hij echter steeds weer liet vallen.

16 mei: Reeds 1 juveniel ex. bij één van de bronnetjes; werd later gevoerd door een adult ♀.

8 juni: Bij Elspeet 6 Sijsjes gezien: een paartje met 4 jongen, waar-

van 1 jong nog pluizig op z'n kop had; alle vier de jongen vlogen goed. Het hele stel fourageerde in de bosbessen, kennelijk op insectenjacht (bladluizen).

Tot zover de waarnemingen die betrekking hebben op het mogelijke broeden van de Sijs in Greutel. De losse waarnemingen zijn buiten beschouwing gelaten, daar ze niets zeggen wat op broeden kon wijzen.

In Ommen was de Sijs, zoals de heer VAN ELBURG me meedeelde, in de maanden april, mei en juni 1958 niet zeldzaam. Het zou dus nuttig zijn als de soort daar ook eens onder de loupe zou worden genomen. Misschien blijkt dan wel dat de soort als Nederlandse broedvogel niet zo zeldzaam is, als tot dusver werd aangenomen.

Enkele bemerkingen over de Naamlijst van de Nederlandse Vogelsoorten

door

W. PH. J. HELLEBREKERS

In de door de Commissie voor de Ned. Avifauna van de N.O.U. samengestelde Naamlijst van de Nederlandse Vogelsoorten (zie Limosa 1958, p. 107—119), worden het Bokje (*Lymnocyptes minimus*), het Witgatje (*Tringa ochropus*) en de Kramsvogel (*Turdus pilaris*), niet meer als broedvogel aanvaard. Ik vond hierin aanleiding deze negatieve beslissing van de Commissie kritisch te bekijken, daar dit niet overeenstemt met vroegere opvattingen, o.a. in „De Nederlandsche Vogels” (EIJKMAN c.s.).

1. B o k j e (*Lymnocyptes minimus*). DE VRIES meende deze vogel als broedvogel te mogen opnemen op grond van de gewichten van een aantal eieren in zijn collectie (Limosa 1942, p. 95), daarbij de maten van de eieren in aanmerking nemende. Ik geloof, dat het juist en betrouwbaarder is om alléén het gewicht in aanmerking te nemen, daar een klein ei niet altijd lichter en een groot ei niet altijd zwaarder is. In vele gevallen zullen kleinere eieren een dikere en grotere eieren een dunnere schaal hebben. Honderd Nederlandse Watersnip-eieren wegen volgens DE VRIES gemiddeld 840 mg, met als uitersten 700 en 990 mg. Het lichtste ei weegt dus 17% minder en het zwaarste ei 18% meer dan het gemiddelde. Voor 167 eieren van het Bokje (volgens diverse gegevens uit de literatuur) zijn deze cijfers resp. 680 (600—790) mg, dus de uitersten resp. 12% lichter en 13% zwaarder dan het gemiddelde. Vijf losse eieren en drie 4-legsels heb ik in het Rijksmuseum te Leiden nagewogen, waarbij ik tot de volgende conclusie kwam: